

Thema: De ontdekking van de zondag

PREEK

over Exodus 16,1-30

op 2 augustus 2020

Liturgie

Mededelingen van de kerkenraad

Votum en groet

Psalm 78 : 1,2

Gebed

LB 169 : 1,2 De koning van Egypteland

Schriftlezing

• *Exodus 16,1-30*

Psalm 105 : 1,19,21

Preek over Exodus 16,1-30 – De ontdekking van de zondag

LB 653 : 1,2,7 U kennen, uit en tot U leven

Dankzegging en voorbede

Collectemoment

Gezang 177 – als geloofsbelijdenis

Zegen

Gemeente van de Heer Jezus Christus,

Het lijkt wel alsof we ons als kerk opnieuw moeten uitvinden.

Die gedachte bekruipt mij de laatste maanden in elk geval wel eens.

De kerkdiensten zijn niet meer als vroeger – en dat blijft onwennig, hoezeer ik er ook blij mee ben dat we – al is het maar op beperkte schaal – bijeen kunnen zijn.

En wat is het goed om te horen dat een vrouwenvereniging ergens in een tuin en een mannenvereniging online vergadert. Maar hoe goed dat ook is om te horen, het zal ook voor hen best onwennig zijn.

Om er maar van te zwijgen hoe het straks verder moet, als we het seizoen weer op gaan starten. Dan lijkt één ding duidelijk: dat zal niet zo gaan als eerder, zeker niet zolang de anderhalve-meter-regel (zoals ik hem maar even noem) blijft gelden.

En dat betekent dat we onszelf weer moeten zien uit te vinden.

Daar wil ik het de komende drie weken met jullie als gemeente over hebben – en dat doen door stil te staan bij de sabbat, het sabbatsjaar en het jubeljaar.

Dat zijn drie momenten waarop God laat zien – niet alleen dat Hij tijd *vraagt* van jou en mij, maar vooral dat Hij tijd *heeft* voor jou en mij.

Voor ons is het vaak een zoektocht om tijd vrij te maken voor God.

Dan lijkt het misschien vreemd om te beginnen met de sabbat. Want wat moeten wij eigenlijk met de sabbat? En wat met het gebod om die dag in ere te houden – zoals het gebod zegt (Ex. 20,8)?

Misschien is het alleen daarom al goed om er eens bij stil te staan hoe die sabbat in het leven van Gods volk een plaats heeft gekregen.

Dat is voor mij reden geweest om vandaag met jullie te kijken naar dat wonderlijke verhaal over het brood uit de hemel, het manna.

Wat dat verhaal zo bijzonder maakt is dat het de eerste keer is dat het woord 'sabbat' klinkt in de Bijbel. Je hoort het niet bij Adam en bij Abraham, niet bij Jakob en Jozef, mannen die in de tijd waar wij het vandaag over hebben al lang gestorven zijn.

Je hoort er ook niets over als het gaat over de 400 jaar die het volk heeft doorgebracht in Egypte, waar het uiteindelijk als slaven behandeld is.

Niets van dat alles.

En dat terwijl de sabbat er vanaf het begin geweest moet zijn.

De sabbat – God schiept de wereld in zes dagen, hoe je dat ook moet zien, en dat is niet eens zo eenvoudig.

Maar als die dagen voorbij zijn schiept God een dag van rust: *op die dag rustte God van het werk dat Hij gedaan had* (Gen. 2,2).

Voor God is die 7^e dag van meet aan een bijzondere dag.

Maar als dag apart voor het volk van God hoor je er pas van – in de tijd van Mozes.

Een maand eerder heeft hij (Mozes) het volk uit Egypte weggeleid.

Dat ging niet zonder slag of stoot.

10 plagen waren ervoor nodig voordat de farao van Egypte het volk liet gaan.

10 plagen – met als laatste de dood van alle eerstgeborenen in Egypte, van mens en dier. Dat was een ware slachting.

10 plagen – en dat niet alleen.

Als de farao het volk heeft laten vertrekken krijgt hij spijt. Met zijn cavalerie zet hij de achtervolging in, een achtervolging die eindigt in de Rode Zee, de Rietzee.

Dat moeten overweldigende ervaringen geweest zijn voor het volk van God.

Dat hoor je trouwens terug in het lied dat Mirjam, de zus van Mozes, zingt als Gods volk aan de overkant is: *Zing de Heer, want Hij is hoog verheven, / het paard en zijn ruiter stortte Hij in zee* (LB 169).

En dan?

Dan gaat het de woestijn in.

Een maand lang is het volk inmiddels onderweg.

De voorraden raken op, net als het geduld van de mensen.

Ze zijn een paar woestijnervaringen verder – wat ertoe leidt dat het geklaag niet van de lucht is.

Waren we maar in Egypte gebleven.

Daar hadden we tenminste genoeg te eten en te drinken.

Had ons maar niet meegenomen op deze woestijntocht.

Erg veel dankbaarheid toont het volk van God niet.

Hoe herkenbaar!

Wat dat te maken heeft met de sabbat?

Op het oog misschien nog niets.

Maar al dat geklaag doet je wel vermoeden dat al die mensen daar op hun woestijntocht iets vergeten zijn.

Ze zijn vergeten – hoe het werkelijk was in Egypte.

Hoe ze daar gemarteld en vernederd zijn.

Hoe ze daar gebruikt zijn door de farao.

En wat voor Godswonder er voor nodig was dat hij hen liet gaan.

Ze zijn vergeten – wat de Egyptenaren hun aan goud en zilver en kleding hadden toegestopt bij hun vertrek en wie daar voor gezorgd had: *de HEER had ervoor gezorgd dat de Egyptenaren hun goedgezind waren* (Ex. 12,36).

Ze zijn het vergeten – hoe Mozes met zijn staf in de hand heeft gestaan en hoe de Heer toen het water van de Rietzee heeft gespleten. Wat een ervaring was dat – nog geen eens een maand geleden.

Maar het volk wilt terug – terug naar de vleespotten van Egypte.

Terug – naar waar je *niet* moet zijn...

Hoe herkenbaar!

En als het volk dan luid zijn nood uitschreeuwt – dan is het God die het volk tegemoet komt.

Een nieuwe ervaring geeft God hun.

Brood en vlees willen jullie? Je zult het krijgen!

Een zwerm kwartels daalt neer.

En elke morgen is er dat vreemde goedje dat over het land ligt, als *rijp op de aarde*, zoals het getypeerd wordt (Ex. 16,14).

God zorgt.

En God blijft zorgen – voor zijn volk.

Maar één ding – of eigenlijk twee dingen die nauw met elkaar te maken hebben.

Ze komen in beeld als het gaat over de sabbat.

Zes dagen lang ligt er eten te wachten.

Zes dagen lang – genoeg voor diezelfde dag, méér is niet nodig.

En de zesde dag? Dan mogen ze een dubbele voorraad inzamelen, want op sabbat is het er niet.

Op die manier laat God zien wie Hij is.

En God ontdekt de mensen aan zichzelf.

De ontdekking van de sabbat – zo noemt iemand het (Roubos).

Dat is een ontdekking van mensen aan zichzelf.

En het is een ontdekking aan hun God.

Dat is ontdekkend – ook voor ons vandaag

Luister maar!

**

Eerst die ontdekking van mensen aan zichzelf.

Erg veel tevredenheid stralen ze niet uit – de woestijngeneratie.

Er is al iets geweest bij Mara, bij dat bittere water.

Maar als ook het eten op dreigt te raken, als de vermoeidheid toeslaat – dan is het hommeles. In Egypte hadden we volop te eten – zo werpen ze Mozes en dienstbroer Aäron voor de voeten.

Genoeg te eten – geef een volk te eten en te drinken en ze dragen je op handen.

Dat is misschien de stijl van populistische leiders en dictators, maar het is niet de stijl van God.

Het is buiten twijfel dat er tekorten zijn tijdens de woestijnreis.

Zoals het ook buiten kijf staat dat mensen daar last van hebben.

Honger maakt ongekende dingen los in een mens.

En God is geen God om het er dan maar bij te laten zitten. God zorgt. Maar dat doet Hij op zijn eigen manier. Dat doet Hij door mensen eraan te ontdekken dat er méér is dan alleen dat wat jij voor je lijf en leven belangrijk vindt.

Zoals we er zelf de afgelopen maanden mee geconfronteerd zijn.
 Er is méér dan al die dingen waar wij ons druk om maakten vóór de crisis.
 We dachten het leven in de hand te hebben.
 We dachten het zelf te kunnen bepalen.
 Maar we zijn er hardhandig mee geconfronteerd dat zomaar de klad kan komen in onze luxe en welvaart.
 Het kan zomaar afgelopen zijn.
 Voorbij.
 Over en uit.
 We wisten het wel dat we de aarde aan het uitputten waren.
 Dat we veel te veel en veel te vaak aan het vliegen waren – zowel letterlijk als figuurlijk.
 We wisten het – dat we veel te veel stikstof produceerden en een veel te grote aanslag deden op bodemvoorraden.

Maar kennelijk is weten niet genoeg.
 Kennelijk moet je ermee geconfronteerd worden.
 Dat gebeurt – in de woestijn.
 En als God dan eten geeft – dan is het niet zonder reden dat Hij erbij bepaalt dat ze niet meer hoeven in te zamelen dan ze voor de bewuste dag nodig hebben.
 God geeft je genoeg voor vandaag.
Geef ons heden ons dagelijks brood.
 Misschien bid je het wel – elke dag, in welke variant dan ook.
 Maar lééf je ook zo?
 Dat betekent echt niet dat er geen brood in de diepvries mag liggen, dat je geen voorraden mag aanleggen, dat je niet vooruit mag denken. Veel meer gaat het erom dat je ervan doordrongen bent dat je genoeg neemt met wat je hebt, omdat het genoeg is voor jou.

Die woestijngeneratie heeft er de nodige moeite mee.
 Er zijn er die méér verzamelen dan nodig. Je weet maar nooit.
 Maar de volgende dag is het bedorven. Stinken dat het doet!
Mozes wees hen scherp terecht – zo horen we (16,20).
 Er zijn er ook die denken dat het op sabbat er ook wel zal liggen te glinsteren in de zon. Maar dan is het er niet. Ook zij krijgen het te horen van Mozes: *Hoe lang blijven jullie nog weigeren mijn geboden en voorschriften in acht te nemen? (16,28).*
 Als één ding duidelijk (en tegelijk ook herkenbaar) is, dan is het wel dat het niet zo gemakkelijk is om je een regel die God geeft eigen te maken.
 Dat geldt ook voor de sabbat.
 Mensen in de woestijn worden eraan ontdekt dat God zorgt.
 Dat Hij dat iedere dag opnieuw doet.
 Maar ook – dat er een dag is dat je het zoeken naar eten even moet laten voor wat het is.
 Mensen moeten eraan ontdekt worden – hoe goed God is.
 En dat het dus niet goed is als je denkt God een handje te moeten helpen door meer dan nodig te verzamelen. Wat God geeft is genoeg.
 Er zijn er ook die denken dat wat er gisteren was er ook vandaag wel zal zijn.
 Als een soort vanzelfsprekendheid – net zoals het elke dag licht wordt.
 Ook zij hebben het gelijk niet aan hun zijde.

God geeft je werkelijk elke dag wat je nodig hebt.

Daar heeft Hij jouw hulp niet bij nodig. Echt niet.

Het enige wat Hij wil – dat is dat je je ervan bewust bent, dat je Hem ervoor dankt, dat je eruit lééft.

En dan komt die sabbat in beeld. En voor ons de zondag.

Ik weet het: misschien maak ik nu te gemakkelijk de overgang van sabbat (de 7e dag in Gods scheppingsweek) naar de zondag, wat de eerste dag van de week is.

Maar wat je daar ook van vindt (als je daar al iets van vindt) en hoe je daar ook over denkt – neem in elk geval dit mee dat er één dag is om stil te staan bij God.

Ook jij vergeet het zo gemakkelijk.

Je wéét het wel, maar toch vergeet je het zo vaak.

Je wéét het wel – nee, jij bent niet door de Rietzee getrokken.

O nee?

Weet je dan niet dat je gedoopt bent?

En dat die doop méér is dan de tocht door die zee?

Je wéét het dat je bevrijd bent – door Hem die Heer is van de sabbat, die méér is dan de sabbat, door wie voor ons de sabbat zondag geworden is.

Je wéét het.

Maar vergeet je het niet?

Wij zijn die woestijngeneratie.

Wij zijn het die zo vaak klagen.

Klagen over de drukte, klagen over kerk, klagen over dit en klagen over dat.

En ik sluit mezelf daar niet bij uit, maar juist bij in.

Het ontdekt me aan mezelf.

Het ontdekt me eraan hoe nodig ik het heb om stil te staan bij wie ik ben voor God.

Hoe verbaasd ik erover kan zijn dat Hij me geeft – elke dag weer, elke dag genoeg – wat ik nodig heb.

Zó'n God hebben wij!

Dan is het toch niet te veel gevraagd om voor die God eens wat tijd vrij te maken?

Dat hoeft toch niet op zondag?? – zo vraag je misschien.

En dat hoeft toch niet in regeltjes vastgelegd te worden?? – vraagt misschien een ander.

Wat zou het goed zijn als we het daar eens wat vaker met elkaar over zouden hebben. En dan niet alleen over wat er mag op zondag en wat niet. Maar veel meer hoe wij daar vorm aan geven en wat het uitwerkt in ons leven van elke dag.

Wat het voor ons betekent – dat we een dag rust krijgen. En hoe we daar in een wereld die maar doordraait inhoud aan geven.

Toen hield iedereen op de zevende dag rust – zo eindigden we vanmorgen de Schriftlezing (16,30).

Rust – dat is méér dan dit niet doen en dat nalaten.

Rust – dat is méér dan dat je twee keer naar de kerk moet of op zondag niet uit eten gaat. *Je wordt geen heilige door op zondag geen ijsje te kopen* – zo las ik ergens in een bijzonder degelijk boek (B.E. Weerd in *Goed Gelovig*).

Rust – dat betekent dat je God ruimte geeft in je leven.

Wil je er eens over nadenken – deze dagen wat rust voor jou betekent?

En wil je het er eens met elkaar over hebben?

**

En vergeet dan één ding niet.
 Om je niet alleen aan jezelf te laten ontdekken.
 Maar ook om je te laten ontdekken aan God.
 Dat was het andere, weet je nog?

Dat gebeuren met het manna – dat ontdekt je vooral aan Hem.
Wat is dit nou? – zo staan de Israëlieten de volgende morgen hun ogen uit te kijken.
 Wat is dit nou?
 In de taal van de Bijbel is dat... *Manna*, met – zo leerde ik het – de nadruk op de laatste lettergreep.
Manna? Wat is dit?
 De hemel gaat open. Er is brood van boven.
 Er is brood dat – zo mogen wij het vandaag zien – wijst op Hem die het levende brood uit de hemel is.
 Er is brood – want God zet de sluizen uit de hemel open.
 Er is leven – want God geeft leven.

En weet je waar dat leven op uitloopt?
 Nee, dat loopt niet uit op de dood, ook al lijkt het misschien wel eens zo.
 Dat leven loopt uit...
 Denk dan nog eens aan het begin van de wereld.
 Toen schiep God hemel en aarde, licht en lucht en leven, zon en maan, land en zee, dieren en mensen.
 En tenslotte schiep God rust.
 Rust.
 En denk alsjeblieft niet dat rust betekent dat God niets deed.
 God en niets doen – dat hoort niet bij elkaar.
 De wachter van Israël sluimert niet en Hij slaapt niet – zegt de psalmdichter (121,4).
 God schiept rust – door ervan te genieten dat zijn werk af is. Zo lees je het aan het begin van je Bijbel: *God zegende de zevende dag en verklaarde die heilig, want op die dag rustte hij van heel zijn scheppingswerk (Gen. 2,2).*

In die rust laat Hij ons delen.
 Misschien moet ik wel zeggen: Hij léért ons erin te delen.
 Hij léért je het werk uit handen te laten vallen.
 Hij léért je dat er andere dingen zijn dan de dingen waar jij je zo vaak druk om maakt.
 Hij léért je ervan te genieten dat Hij heel best zonder jou kan, echt waar.
 Hij léért je dat het omgekeerde (jij zonder God) veel gevaarlijker is.
 Hij léért het je in zijn Zoon Jezus Christus, de Heer van de sabbat, dat je heil niet ligt in wat jij doet voor God, maar in wat God doet voor jou (naar een uitspraak van A. van Selms).

Neem het maar mee – waar je ook bent, hoe je er ook in zit.
 Neem het mee – en laat het voor ons allen maar een ontdekkingstocht zijn.
 Om met elkaar te ontdekken wat het betekent om gemeente te zijn.
 Om de kerk als het ware opnieuw uit te vinden.
 Te beginnen bij de dag die God daarvoor heeft apart gezet.
 De ontdekking van de zondag!

Amen.